

FRANCE KLOPČIČ — SEDEMDESETLETNIK

Letos bo preteklo sedemdeset let, odkar se je rodil France Klopčič, eden izmed pomembnih voditeljev komunistične stranke na Slovenskem v prvem desetletju njenega razvoja. Že kot srednješolec se je odločil, da bo svoje življenje posvetil revolucionarnemu boju za osvoboditev delavskega razreda. Tem svojim idealom je ostal zvest na vsej svoji življenjski poti. Od njih ga niso mogli odvrniti niti organi buržoazne oblasti kraljevine SHS, niti policijski organi Sovjetske zveze stalinskega obdobja. Čeprav je preživel v zaporih 11 let in od tega 9 let v zaporih in taboriščih NKVD, nikoli ni podvomil v pravilnost revolucionarne poti, ki so jo proletariatu pokazali Marx, Engels in Lenin. Tudi v najtežjih razmerah se je z vsemi močmi boril za načela in cilje, ki si jih je določil v rani mladosti.

Sedaj živi v Ljubljani z ženo Angelo-Nino, ki je z njim delila usodo preganjanega poklicnega revolucionarja. Ostal je borben, razgledan in skromen komunist, vedno odločen braniti resnico in javno obsoditi vse, kar ni v skladu z njegovimi načeli o socialistični ureditvi ter vedno pripravljen pomagati vsakomur, ki se mu godi krivica.

Povezovanje marksistične teorije z revolucionarno prakso je bilo in je osnovno izhodišče vse njegove dejavnosti. Skrbno spremlja razvoj marksistične misli in delavsko gibanje doma in v svetu ter objavlja članke in razprave o tem gibanju. Čeprav sega bibliografija objavljenih del Franceta Klopčiča že v leto 1922 in najdemo v nadaljnjih desetletjih več del — takrat pomembnih za usmerjanje dejavnosti slovenskih komunistov, danes pa za raziskovanje tiste dobe — pa so za slovensko zgodovino pomembne tudi razprave o nastanku komunistične partije na Slovenskem in njenem razvoju v prvem desetletju, ki jih je napisal jubilar po vrnitvi leta 1956 iz Sovjetske zveze. Tako je bil France Klopčič ne le eden izmed najpomembnejših voditeljev slovenskih komunistov v prvem desetletju njihove partije, marveč tudi prizadeven raziskovalec zgodovine tega obdobja in prvi odgovorni urednik Prišpevkov.

France Klopčič se je rodil 25. oktobra 1903 v rudarskem naselju L'Hopital v Loreni, ki je takrat pripadala nemškemu cesarstvu, potem pa je postala francoska pokrajina. Oče zdomec je bil zaposlen kot rudar-kopač v tamkajšnjih premogovnikih. Ko je bilo Francetu šest let, bratu Miletu pa štiri leta, se je Klopčičeva družina vrnila v očetov rojstni kraj Zagorje ob Savi, da sta mogla sinova v slovensko šolo. Tudi mati se je želela vrniti v bližino svojega doma v Šentgotard pri Trojanah. V Zagorju je France Klopčič spoznal, kako težak je boj rudarjev za njihove pravice. Leta 1917 je nadaljeval študij v ljubljanski

reakki, to je srednji šoli s sedmimi razredi, ki je pripravljala dijake za študij tehničnih poklicev. Ker je bil France dober dijak in nekoliko starejši od svojih sošolcev, je v prvem letu končal dva razreda realke. Kmalu se mu je na realki pridružil mlajši brat Mile. Ker je oče le težko vzdrževal oba sinova, je France kril primanjkljaj z zaslužkom od inštruiranja sinov premožnejših staršev. Med počitnicami je delal kot vozač v zagorskem premogovniku. Leta 1923 je absolviral 7. razred realke z odličnim uspehom.

Leta šolanja v Ljubljani so odločilno vplivala na njegovo politično usmeritev, čeprav ga seveda takratna srednja šola niti malo ni usmerjala na revolucionarno pot. Pod vtisom težkih razmer v rudarskih revirjih med prvo svetovno vojno in pod vplivom ruske revolucije, majniške deklaracije, razsula avstro-ogrske monarhije in nastanka kraljevine SHS, ki ni izpolnila pričakovanj delovnih ljudi in se je zato revolucionarno vrenje poglobilo, je tudi France začel iskati nove življenjske poti. Bral je socialdemokratsko časopisje, na katero je bil naročen njegov oče. Prebiral je Cankarjeva literarna dela in njegov spis, objavljen v Demokraciji: Kako sem postal socialist. Spoznal je, da socialna demokracija svojega poslanstva ni izpolnila, ko je bilo to najbolj mogoče in najbolj zaželeno, zato ni bila več privlačna sila, ki bi mogla ljudstvo privedi k svobodi in socializmu. Pridružil se je partiji, ki je iskala realnejšo pot za tako rešitev. V začetku leta 1920 je postal član Društva študentov komunistov ter se je kot gost udeležil ustanovnega kongresa komunistične partije na Slovenskem, ki je bil 11. aprila 1920 v prostorih hotela Švicarija v ljubljanskem Tivoliju. V kratkih in stvarnih govorih so komunistični voditelji okrepili udeležence kongresa v revolucionarnih idejah za partijo novega kova. Ko so bile pred vukovarskim kongresom KPJ široke razprave o programu in oblikah boja jugoslovanskih komunistov, objavljene zlasti v beograjskem in zagrebškem komunističnem časopisju, je France globlje dojel razliko med desnimi in centrumaškimi delavskimi voditelji in med resničnimi komunisti. Z vso odločnostjo se je opredelil za revolucionarne ideologe takratnega komunizma. Julija 1920 se je v Zagorju včlanil v komunistično organizacijo. Vpisal ga je Valentin Mlakar, ki je bil kmalu nato izvoljen za komunističnega poslanca v konstituanto. France se je najbolje počutil med delavci, ki so najprej spoznali, da se brez boja za oblast ne bodo rešili izkoriščanja. Vplivali so nanj s svojo borbenostjo, on pa jih je seznanjal z marksistično literaturo.

Ko je vlada z obznanom konec leta 1920 prepovedala komunistično delovanje, so skojevske in partijske organizacije nadaljevale delo ilegalno. France Klopčič se je udeleževal tajnih skojevskih sestankov v Ljubljani in tajnih sej komunistov v Zagorju. Tja je iz Ljubljane prinašal Delo, ki je izhajalo v Trstu in v katerem je leta 1922 tudi sam objavljaval svoje prispevke. Leta 1922 je bil na kongresu SKOJ v Ljubljani izvoljen v CK SKOJ.

V letu 1923 je bil France Klopčič trikrat v zaporu. Prvič je bil aretiran skupno z bratom, ker je njun stanovalec našel za okenskim podbojem letak proti militarizmu in o tem obvestil oblasti. Ker niso mogli dokazati, da je komunistični spis njun izdelek, sta bila France in Mile po dveh mesecih izpuščena. Tudi drugi preiskovalni zapor je France prebil v Ljubljani in bil po dveh mesecih izpuščen, ker mu niso mogli dokazati protidržavne dejavnosti. Ko se je vrnil iz preiskovalnega zapora, je bil delegat na 2. kongresu SKOJ

v Kefrovem mlinu pri Ravnah na Koroškem, kjer je bil ponovno izvoljen v CK SKOJ. Kmalu nato so Klopčiča zadržali v Litiji, ker so ga obtožili, da je sodeloval pri organiziranju stavke v Zagorju. Ko so stavko zadušili, so vse aretirance izpustili. V zaporih je France preštudiral Borhartovo skrajšano izdajo Marksovega Kapitala in Buharinovo Teorijo zgodovinskega materializma. V teh letih je prebral mnogo klasične in sodobne marksistične literature. Iz Hamburga so prejeli slovenski komunisti bilten Internacionale Presse-Korrespondenz, ki je prinašal članke o družbenem položaju, o perspektivah razvoja, delovanja komunističnih strank in politiki Kominterne. V teh biltenih so bile objavljene vse obravnave z različnimi mnenji komunističnih, zlasti pa sovjetskih teoretikov in politikov. Bile so popolnoma svobodne in dostopne javnosti. Mlada generacija prvih komunističnih intelektualcev, kakor Dušan Kermauner, Bratko Kreft, Slavko Klinc, Vladimir Martelanc, Stane Krašovec, Jože Hermanko, Fridi Gerl, Ivan Kreft, Mile Klopčič, Ludvik Mrzel, Marija Preželj, Stane Melihar, Jože Potrč, Ferdo Delak in drugi, med njimi tudi France Klopčič, je vpijala vase najnovejše misli svetovnega komunističnega gibanja. Zato je zavzeto prebirala dela Lenina, Trockega, Buharina, Zinovjeva, Kamenjeva, Radeka, Talheimerja, Emila Varge, Humbert-Droza, Ercolija in drugih. Klopčiča je oblikovalo to obdobje in iz tega izhaja njegovo povsod prisotno prepričanje, da človeška misel na področju družboslovja in revolucionarne politike še nikoli prej ni dosegla toliko globokih spoznanj kot prav v 20. letih 20. stoletja, to je v prvem desetletju kominterne. Človek je takrat začel učinkovito uporabljati politične ideje, uresničujoč jih v akcijah, v družbi, hkrati je začel načrtovati družbeni razvoj, da bi odpravil razredno družbo in ustvaril enakopravne odnose med ljudmi in narodi. »Za nas Lenin ni bil le močan ideolog, ampak človek, ki je ideje boljševizma uresničil, kar socialna demokracija očitno ni znala,« se spominja o tem France Klopčič.

Potem ko je vodstvo realke Klopčiču zaradi revolucionarnega delovanja in odsotnosti od pouka v času, ko je bil v preiskovalnih zaporih, preprečilo, da bi maturiral in s tem nadaljnje šolanje, je postal poklicni revolucionar. Revolucionarna dejavnost ga je vsega prevzela. Marksistična literatura in praktična dejavnost ga je kot druge mlade in stare komuniste prepričala o nujnosti proletarske revolucije. Spoznal je zakonitosti družbenega razvoja, vendar se je zavedal, da je treba kritično razmišljati in iskati ukrepe za razrešitev perečih socialnih problemov, neprestano delati in se žrtvovati. Vključil se je v široko razpravo jugoslovanskih komunistov o nadaljnjem delovanju KPJ. Leta 1923 je pisal v ljubljanski partijski legalni tednik Glas svobode. Vozlišče vsega idejnega snovanja so bila nerešena socialna in nacionalna vprašanja stare Jugoslavije. KPJ je polagala takrat izpit o tem, kako marksizem in leninizem uporabiti v sodobnih domačih razmerah in kako na izviren način razložiti delovnim ljudem potrebe časa. Tega se je Klopčič dobro zavedal, tudi kot eden izmed slovenskih delegatov na III. državni konferenci KPJ, ki je bila v januarju 1924 v Beogradu. To konferenco ocenjuje Klopčič v svojih zgodovinskih razpravah in polemikah kot prelomno. Obračunala je z ostanki socialnodemokratske miselnosti, ki so bili poleg revolucionarnih načel sprejeti v program vukovarskega kongresa in je ustvarila marksistično-leninistično usmerjenost KPJ. Na tej konferenci je zmagal revolucionarni program leveice, ki so jo vodili Triša Kaclerović, Kosta Novaković, Rajko Jovanović, Djuro Cvijić, Moša Pi-

jade, Avgust Cesarec, Kamilo Horvatin in drugi, in kateri se je z vso odločnostjo pridružil ves slovenski del partije z vodstvom (Dragotin Gustinčič, brata Jaka in Marcel Žorga, Milan Lemež, Albert Hlebec in drugi) in z njimi tudi France Klopčič. Desnica v KPJ pod vodstvom Sima Markoviča je doživela idejni poraz tudi s svojim stališčem o narodnem vprašanju, po katerem bi narodna nasprotja rešili z revizijo unitaristične ustave. Levičarji so nasprotno trdili, da je Jugoslavija mnogonarodna država, v kateri ni narodne enakopravnosti, zato se je treba boriti proti nacionalnemu zatiranju za enakopravnost narodov in narodnih manjšin, za njihovo samoodločbo. O taki rešitvi je na III. konferenci razpravljala tudi Klopčič.

V začetku leta 1924 je France Klopčič zamenjal dotedanjega sekretarja PK SKOJ za Slovenijo Toneta Matulja. S tem je postal po statutarnih določbah avtomatično tudi član PK KPJ za Slovenijo. Od tega časa je dejansko spadal v vodstvo KPJ za Slovenijo do odhoda v emigracijo leta 1930.

Slovenski komunisti, vštevši komunistične mladince, so delovali ilegalno, pa tudi legalno v delavskih sindikatih, v tisku in na zborovanjih. Legalno delovanje je zajemalo predvsem dejavnost sindikatov v prizadevanjih zaboljšanje položaja delavcev. V ta namen je tudi PK SKOJ, ki je takrat na Slovenskem vodil okrog 300 članov, skliceval zborovanja in ulične demonstracije vajencev v Ljubljani in Mariboru z zahtevo, naj vajenci obiskujejo obrtno nadaljevalno šolo med svojim delovnim časom in imajo proste nedelje. Organiziral je tudi stavko mladih steklarjev v Zagorju. Drugo področje legalnega delovanja PK SKOJ so bila delavska izobraževalna društva Iskra v letu 1922 in Vesna v letih 1922—1924. Poskušal je tudi ustanoviti delavske telovadne enote, pa oblast teh enot ni hotela potrditi; zato je ustanavljal telovadne enote v okviru društva Vesna. V okviru Vesne je PK SKOJ ustanovil tudi prve otroške skupine. Tretje legalno področje delovanja PK SKOJ je bila dejavnost proti orjuni. Skupno s partijo in pod njenim vodstvom so se skojevci pridružili pollegalnim proletarskim akcijskim četam — PAČ. Te enote je spomladi 1923 ustanavljal in vodil Franjo Vulč. France Klopčič, ki je bil član vodilne trojke, je pripravil in izvedel načrt za odpor v Trbovjah proti orjunašem, ki so organizirali 1. junija 1924 propagandni in strahovalni pohod v Trbovlje. V oboroženem spopadu med PAČ in orjunaši je imelo delavstvo revirjev pet smrtnih žrtev, ubiti pa so bili tudi trije voditelji orjune. Že naslednjega dne je bil Klopčič aretiran. Nato so sodili 20 obtožencev v Celju, med katerimi je bil tudi France Klopčič, vendar so jih oprostili 18 zaradi yzorne solidarnosti trboveljskih delavcev, med katerimi policija ni našla niti ene bremenilne priče, in zaradi discipliniranega vedenja samih obtožencev, ki so sicer priznavali, da so po prepričanju komunisti, ki pa niso hoteli priznati udeležbe v spopadu, medtem ko so obsodili na zaporne kazni dva osumljenca, ki z oboroženim odporom sploh nista bila povežana.

Od aprila do septembra 1925 je France Klopčič deloval v Beogradu in Zagrebu kot član sekretariata CK SKOJ skupno z Jankom Mišičem in Mijo Oreškim. CK je izdajal ilegalno glasilo Mladi boljševik v srbohrvaščini in slovensščini. To glasilo je Klopčič v avgustu 1925 odpremil v Dalmacijo, kjer je obiskal tudi nekaj skojevskih organizacij. Na povratku je bil v Kninu aretiran in obtožen, da je pripeljal v Split ilegalno skojevsko literaturo. Zaradi odličnega zadržanja splitskih tovarišev pred policijo pa ta tudi Klopčiču ni mogla

dokazati krivde in ga je sodni senat moral na sodni razpravi oprostiti. V letu 1926 je Klopčič nekaj časa urejal v Ljubljani legalni tednik Delavsko-kmečki list in Enotnost ter je napisal brošuro o takratni stavki angleškega proletariata. V naslednjem letu pa je nekaj mesecev deloval kot instruktor PK KPJ za Slovenijo v Mariboru.

O idejnopolitičnem razvoju KP v Sloveniji priča med drugim Klopčičev rokopis razprave o narodnem vprašanju Slovencev, ki ga je 10. novembra 1926 zaplenila policija. Rokopisa sicer doslej še niso našli, vendar je o njem ohranjeno policijsko poročilo, ki govori o tem, da je Klopčič v njem prikazal Slovenijo kot kolonijo srbskega imperializma in militarizma. Pisec je nato označil orientacijo raznih strank o slovenskem narodnem vprašanju in prišel do sklepa, da bo državni centralizem mogoče zlomiti samo z revolucionarnim odporom delavcev in kmetov. Policijsko poročilo navaja, da Klopčič v razpravi poudarja, kako se zato večja vloga komunistične partije kot stranke industrijskega proletariata. Samo boljševiška politika močne komunistične stranke bo sposobna v Jugoslaviji razrešiti zapletena socialna in nacionalna protislovja. Za strmoglavljenje hegemonije srbske buržoazije je potrebna revolucionarna kombinacija delavsko-kmečkega in nacionalnega gibanja. Le enotna fronta delavcev, kmetov in zatiranih narodov bo mogla ustvariti delavsko-kmečke republike Slovenijo, Hrvaško, Makedonijo, Črno goro in druge, povezane v federacijo delavsko kmečkih republik Balkana. Komunistična stranka mora zato vključiti v boj tudi kmete in druge napredne sile. V svobodni delavsko-kmečki republik Sloveniji je treba zediniti vse Slovence, torej tudi tiste, ki ječijo pod italijanskim imperializmom. Zato mora KP Jugoslavije pri reševanju narodnega vprašanja sodelovati s KP Italije. Tudi ta dokument priča o tem, da si je partija zadala nalogo rešiti v socialistični revoluciji tako delavsko kot kmečko in narodno vprašanje.

V tem času se je Klopčič ukvarjal tudi z drugimi teoretičnimi in praktičnimi problemi marksizma. V Zapiskih Delavsko-kmečke matice je objavil članek, v katerem dokazuje neustreznost besede nadvrednost za nemški Mehrwert, ki so jo oblikovali socialnodemokratski publicisti in predlaga izraz »dodatna vrednost« ali »prirasla vrednost«; kasneje se je po zaslugi drugih slovenskih marksistov uveljavil izraz »presežna vrednost«. Pisal je o koncentraciji srbskega, hrvatskega in slovenskega kapitala in podpori ter pritisku tujega kapitala. Analiziral je tudi volitve leta 1925.

V predvolilni dobi, ko so se prvič ustanavljale oblasti, je Klopčič v začetku leta 1927 govoril na kmečkih shodih v Stični in okolici. Na teh shodih ni bilo vedno lahko. Kmečki ljudje so bili takrat še pod močnim vplivom duhovščine, ki je ob podpori državnih organov prikazovala komuniste kot brezverce in izrodke slovenskega naroda, ki hujskajo ljudi na državljansko, to je bratomorno vojno. Ker ga je zasledovala policija, je moral večkrat v ilegalo. Tako je nekaj časa živel pri Žvanovih nad Poljanami pri Jesenicah, kjer je gospodinjala sestra jeseniškega komunista Wolfa. Pokrajinsko vodstvo KPJ v Sloveniji, v katerem je sodeloval Klopčič, se je čutilo dovolj močno, da ni slepo izvrševalo neustreznih direktiv CK KPJ. Tako je Klopčič v letu 1927 odgovoril CK KPJ, da se slovenski komunisti ne bodo ravnali po njegovih neustreznih navodilih o sindikalnem gibanju.

V jeseni 1927 in v letu 1928 je France Klopčič služil vojaški rok v Ljubljani in Slavonski Požegi. Komandant polka v Požegi ga je poklical in mu povedal, da mu je poslala ljubljanska policija vse podatke o njegovem delovanju in mu prepovedal sleherno rovarjenje v njegovi enoti. Zato je Klopčič poiskal komuniste v Slavonski Požegi zunaj vojašnice in obnovil komunistično celico in jo povezal s PK KPJ za Hrvatsko v Zagrebu.

Po odsluženju vojaškega roka se je vrnil v Ljubljano in bil konec leta 1928 izvoljen v novi PK KPJ za Slovenijo. Po uvedbi šestojanuarske diktature v letu 1929 je bil France Klopčič izvoljen za sekretarja PK KPJ za Slovenijo, ki je takrat imel 7—9 članov. Po sklepu pokrajinskega komiteja je napisal letak, ki je ocenil ukinitvev ustave, razpust parlamenta in oblikovanje nove vlade z generalom na čelu, kot dejanje fašističnih in generalskih krogov in kot nastop vojaške in fašistične diktature združene srbske, hrvatske in slovenske veleburžoazije, ki je do konca odpravila borne ostanke meščanske parlamentarne demokracije, že okrnjene z zakonom o zaščiti države. Letak je označil izhod iz krize v revolucionarnem boju za socializem, za delavsko-kmečko vlado, za samoodločbo narodov. Zato je omenil kot eno izmed taktičnih poti tudi oboroženo vstajo. To je bilo po sedanji Klopčičevi oceni pozitivna stran letaka, kajti v temeljito spremenjenih razmerah, ko so doživele polom vse meščanske stranke, je bilo treba razviti odkrit in daljnoviden komunistični program in nakazati izhod iz diktature; pomanjkljiva stran letaka pa je v tem, da komunistična stranka ni pozvala vseh demokratičnih opozicijskih sil v Jugoslaviji na skupno demokratično fronto in za boj proti diktaturi kralja Aleksandra, ki takrat ni imel opore v nobeni meščanski politični stranki v celoti in ki se je opiral na edino zvesto realno silo, na armado. O takšni demokratični fronti pa ob takratni koncepciji kominterne, ki je na VI. kongresu leta 1928 zaostрила razredni boj, še ni moglo biti govora. Letak so komunisti v več tisoč izvodih razširili po vsej Sloveniji. Po izjavi Franceta Klopčiča je PK dobro razumel, da ni okoliščin za takojšnjo oboroženo vstajo in zato ni dal nobenih napotil, bodisi za organiziranje čet ali za zbiranje orožja. Nobenega konkretnega ukrepa v tem smislu ni sprejel in ga ni izvajal. Prav tako ni dobil od CK KPJ nobenih navodil za to. Delovanje komunistov je bilo zaradi diktature omejeno na razširjanje letakov, napisne akcije in leteče shode pred tovarnami. Ko so policisti v avgustu 1929 aretirali Ivana Makuca, Dušana Kermaunerja in Mileta Klopčiča, je postal France Klopčič ilegalce in se pred policijo in orožniki skrival pri tovariših, delavcih v Ljubljani. Zaradi hudega policijskega terorja v Zagrebu, kjer so aretirali sekretarja CK KPJ Djura Djakoviča in številne druge partijske in skojevske voditelje, se je konec leta 1929 biro CK KPJ umaknil v Ljubljano. Takrat je bil France Klopčič imenovan za tehničnega sekretarja tega ožjega vodstva KPJ. Članom biroja je oskrbel ilegalna stanovanja, vodil centralno tehniko, ki je razmnoževala ilegalno literaturo in oskrbovala komuniste s potrebnimi dokumenti. Hkrati je skrbel za javke, kjer so se sestajali člani biroja, za kurirje, za zveze biroja s pokrajinskimi komiteji v posameznih pokrajinah in za zvezo z Djurom Salajem na Dunaju, ki je skrbel za zvezo z vodstvom kominterne v Moskvi. Vse te posle je Klopčič opravljal do aprila 1930. Zveze čez državno mejo z Dunajem je vzpostavil Prežihov Voranc.

V aprilu 1930 je France Klopčič po direktivi biroja CK KPJ emigriral v Avstrijo. Prehod čez Peco v Železno Kapljo so mu pripravili velenjski komu-

nisti. Čez mejo ga je vodil Miha Stropnik. Pred protivojnim dnevom 1. avgustom je obiskal še enkrat Slovenijo in Zagreb, prinesel literaturo in se vrnil v Avstrijo. Domovino je zapustil kar za 26 let.

V začetku septembra 1930 je odšel s ponarejenim potnim listom čez Berlin in Varšavo v Sovjetsko zvezo, kamor je prispel 10. septembra. Po nekaj tednih je prispela v Moskvo tudi njegova žena Angela-Nina iz Ljubljane. Sprejet je bil v Mednarodno leninsko šolo za višje partijske kadre, kjer so obravnavali teorijo marksizma-leninizma in zgodovino komunističnih partij. V šoli pa ni ostal dolgo. Sekretar kontrolne komisije kominterne Angaretis ga je spraševal o razmerah in delovanju v politbiroju CK KPJ ter mu očital napake, ki jih ni storil, zaradi katerih pa je bil od decembra 1930 do aprila 1932 v moskovskem zaporu. Ko je bilo zbranih dovolj dokazov, da ni kriv, je bil izpuščen, vendar ga je medtem kontrolna komisija kominterne izključila iz partije zaradi »škodljive dejavnosti«, CK KPJ pa mu je še vedno priznaval članstvo v KPJ. Medtem ga je leta 1931 sodišče v Beogradu v odsotnosti obsodilo na 18 let ječe zaradi komunistične dejavnosti.

V preiskovalnem zaporu v Moskvi je Klopčič zbolel za TBC in se po izpustitvi štiri mesece zdravil v Jalti. Po okrevanju mu ni preostalo drugega, kot da je sprejel sovjetsko državljanstvo in se je zaposlil na velikem gradbišču kemične industrije in termoelektrarne v kraju, ki so ga kasneje imenovali Stalinogorsk, sedaj pa se imenuje Novomoskovsk. Tam je deloval nekaj mesecev kot sindikalni funkcionar, nato pet let kot novinar in šef oddelka ter pomočnik urednika dnevnika Podmoskovski gigant, ki so ga kasneje preimenovali v Novomoskovsko pravdo. Pisal je tudi članke za glasilo KPJ o življenju v SZ in prevedel v slovenščino Leninova dela Država in revolucija, »Levičarstvo«
otročka bolezen komunizma in druga Leninova dela.

V septembru 1937 — med stalinskimi čistkami — so ga organi NKVD zaprli in skupno z ženo obtožili zvez z mednarodno reakcijo. Po kratki preiskavi je dobil v nekaj vrsticah obvestilo, da je obsojen na osem let zopora. Njegove pritožbe niso upoštevali. Poslali so ga na sever v tajgo ob reki Uhti, kjer je prestajal »kazen«
v delovnem taborišču NKVD in sodeloval pri gradnji mesta Uhte, ki ga najdemo na 64,5^o severne geografske širine. Do mesta Kotlasa so jetniki potovali z vlakom, nato peš nadaljevali 360 km dolgo pot proti severovzhodu. Na podobno pot, le da v Kazahstan onkraj Urala, je morala tudi njegova žena Angela, ki ji je v taborišču umrl edini otrok.

Ob prihodu so si taboriščniki šele zgradili barake. Tu je preživel France Klopčič nad osem let za žico taborišča. Jetniki, ki so bili najrazličnejših narodnosti in poklicev, so zgradili ceste, zvrtili vrtine v naftna polja, sezidali rafinerijo in tovarne, hkrati je zrastle mesto, ki je kmalu dobilo železniško zvezo s Kotlasom in železnica je prodrla še stotine kilometrov dalje na sever do na novo odkritih premogovnikov Vorkuta. Sprva je bil France zemljokop, nato zaradi bolezni — skorbuta — premeščen na delo v pisarno. Delovni čas je trajal poleti do deset ur, pozimi do sedem ur. Hrana je bila sprva nezadostna zato so ljudje umirali od izčrpanosti; ko je bila vzpostavljena železniška zveza, se je oskrba zboljšala. Med taboriščniki je bilo mnogo komunistov, starih boljševikov, ljudskih komisarjev, izobražencev iz dobe carske Rusije. Velika večina teh ljudi je bila po Klopčičevem mnenju izolirana v taborišču samo zato,

da se vzpostavi popolno idejno in akcijsko monolitnost v partiji in v deželi po Stalinovih zamislih in v kali zatre sleherno opozicijo ali obstoj samostojno mislečih ljudi glede socialnih in političnih razmer. Obenem so delovno silo taboriščnikov usmerjali na oddaljena območja, kjer je bilo treba zgraditi nove industrijske obrate in prometne zveze. Jetnikom, ki so v veliki večini iskreno ljubili svojo domovino in so nasprotovali samo stalinski diktaturi, so med vojno dali nekaj več svobode in jim dovolili hoditi v gozd po jagode in gobe in na celini pridelovati krompir. Zbežati v nepregledno in nenaseljeno tajgo ni imelo smisla, razen tega je vsakdo hotel s svojim delom in vso prizadevnostjo dokazati, da se je NKVD zmotil, ko ga je obsodil kontrarevolucionarne dejavnosti in da je vreden živeti svobodno v prvi socialistični državi.

O dogodkih med II. svetovno vojno je jetnike obveščal radio Moskva. Nekateri so se prijavi v RA, vendar niso bili sprejeti. Tudi France Klopčič se je prijavil v jugoslovansko brigado, ki so jo 1944 ustanovili v SZ, vendar ga iz taborišča niso izpustili. Sprva je bil knjigovodja, potem načelnik finančnega oddelka enega izmed mnogih naftnih obratov v Uhti. To delo je moral opravljati tudi potem, ko mu je preteklo osem let jetništva, le da se je takrat smel preseliti v barako izven taborišča. Ves čas je trdno zaupal, da se bo spremenilo na bolje in da se bo mogel vrniti v Jugoslavijo. Spoznal je vso okrutnost in krivičnost stalinskega sistema, vendar je v sebi ohranil neomajno prepričanje, da bodo tudi v Sovjetski zvezi prevladali med ljudmi socialistični odnosi, ki jih je gradil Lenin, Stalin pa poteptal.

Potem ko je preživel v taborišču 2981 dni, je postal spet svoboden. Po končani vojni se je obrnil na CK KPJ, da bi mu omogočil povratek v domovino. Toda to se je moglo zgoditi šele po Stalinovi smrti. Leta 1955 sta z ženo Angelo-Nino dosegla sodno rehabilitacijo pred vrhovnim sodiščem SZ. Obtožba o kontrarevolucionarni dejavnosti je bila preklicana in razveljavljena. Centralna kontrolna komisija KP SZ je nato oba z ženo rehabilitirala kot partijca, kar jima je omogočilo vstop v članstvo KP SZ. Na članskem sestanku sta leta 1956 tudi slišala znameniti referat Hruščova o Stalinovi politiki in njegovem kultu. Še isto leto sta se vrnila v Jugoslavijo.

Po vrnitvi v Ljubljano se je France Klopčič odločil, da bo raziskoval zgodovino delavskega gibanja. Poglobil se je v razvoj KPJ, všteti leta po njegovem odhodu iz domovine, ko je novo partijsko vodstvo obnovilo dejavnost slovenskih komunistov in jih usposobilo, da so med fašistično okupacijo povedli ljudstvo v NOB in hkrati izvedli revolucijo, s katero so uresničili program, za katerega se je v dvajsetih letih borila partija in njen tedanji član France Klopčič. Ta svoja spoznanja je izpovedal na konferenci slovenskih komunistov februarja 1957.

V letih 1959—1965 je bil član CK ZKS. Iz pobud, da bo raziskoval zgodovino delavskega gibanja, je delal sprva v zgodovinskem oddelku CK ZKS, nato pa v Inštitutu za zgodovino delavskega gibanja v Ljubljani od njegove ustanovitve leta 1959. S svojimi bogatimi političnimi izkušnjami je pomagal oblikovati program in dejavnost inštituta. Dal je pobudo za dokumentarne izdaje zgodovine KPJ na Slovenskem (Fotografski dokumenti o boju Komunistične partije Slovenije in Zbornik dokumentov KPJ v Sloveniji 1918—20). Bil je prvi odgovorni urednik Prispevkov za zgodovino delavskega gibanja, ki

jih je urejal v letih 1960—62. V letu 1963 je bil kot višji znanstveni sodelavec upokojen. Za svoje delo je bil odlikovan z redom dela z zlatim vencem, redom zasluge za narod z zlato zvezdo in z redom bratstva in edinstva z zlatim vencem.

France Klopčič raziskuje zgodovino KPJ in delavskega gibanja med obema vojnama v Jugoslaviji, s tem v zvezi pa tudi nekatere probleme mednarodnega delavskega gibanja. Čeprav objavlja uredništvo Prispevkov za zgodovino delavskega gibanja v tej številki skoraj popolno bibliografijo objavljenih del Franceta Klopčiča, ki obsega 314 bibliografskih enot in 11 prevodov, kar kaže na njegovo izredno prizadevnost, moram bralce opozoriti vsaj na nekatera pomembnejša Klopčičeva dela. Med teoretične prispevke sodijo njegova dela Nadvrednost, Lenin in Slovenci, Uvod h knjigi Iz Leninove dediščine, Lenin, Kristan i Renner o kulturnacionalnoj avtonomiji, O stavu Lenjina prema partijskim frakcijama, Lenin in mali narodi, Popačeni Lenin in samoupravljanje in O kmečki ureditvi družbe in države. Med pomembnejše Klopčičeve družbene ocene in napotke za delo komunistov sodijo zlasti Vzroki neuspeha v volitvah, Trboveljska premogovna družba in Slavenska banka, Nove pregrupacije v delavskem razredu in naša taktika, Dr. Korošec govori, O italijanskem imperializmu, Ne vsiljujte narodom osrečitve!, Kitajski satelit in O površnem obravnavanju problemov okoli Maškarade. Še številnejši so prispevki za novejšo zgodovino, kjer je treba opozoriti zlasti na tele: Prispevek k zgodovini komunistične partije v dvajsetih letih, Pripombe k III., IV. in V. poglavju Pregleda zgodovine KPJ—ZKJ, Komunistična stranka v Sloveniji po Obznani, O nacionalni politiki KP Jugoslavije, Prvi nastop Etbina Kristana za kulturnonarodnostno avtonomijo leta 1898, Proti abstraktni podobi naše zgodovine, G. V. Čičerin, ustvarjalec sovjetske diplomacije, Prostovoljci-disidenti, Ob petdesetletnici dveh deklaracij za zedinjenje Slovencev, Hrvatov in Srbov, Pavel Golia v Rusiji med revolucijo, Sloveñci med revolucijo in državljansko vojno v Rusiji 1917—1921, Protivojno stališče slovenske socialnodemokratske stranke leta 1914 in 1915, Pozabljeni agresor in drugi. Najpomembnejši prispevek za zgodovino delavskega gibanja je njegova raziskava o nastanku komunističnega gibanja na Slovenskem. Iz tega področja je napisal več razprav, izdal dokumentacijo o nastanku KPJ na Slovenskem in plod vseh teh raziskav je njegovo temeljno zgodovinsko delo Velika razmejitev (Študija o nastanku KP v Sloveniji). Podrobnejši podatki o teh člankih in razpravah so navedeni v Klopčičevi bibliografiji.

Razen naštetih del je treba opozoriti na Klopčičeve obravnave na zborovanjih in znanstvenih posvetovanjih zgodovinarjev, kjer je podajal svoje poglede, neredko nove ali drugačne od prevladujočih. Vse njegove obravnave in često tudi ostre polemike izhajajo iz prepričanja, da se mora raziskovalec nenehno oboroževati z marksistično teorijo. Prepričan pa je tudi, da bo potrebno še mnogo truda za renesanso marksizma, da pa bo do tega prišlo, kajti človeštvo doslej ni ustvarilo popolnejšega idejnega sistema kot je marksizem, ki daje doslej najgloblja spoznanja o družbi in svetu. Toda marksizem ne sme obtičati na mestu, mora premagati dogmatske obroče, ki ga zožujejo, in se mora razvijati dalje s skrbno analizo družbene prakse, upoštevajoč nove znanstvene dosežke na vseh področjih človeškega spoznanja.

Kratko opisana življenjska pot Franceta Klopčiča in navedba njegovih najpomembnejših člankov in razprav seveda ne more v celoti predstaviti bralcem moža, ki je svoje življenje posvetil boju za socializem in ki je moral pri uresničevanju svojih načel premagati toliko zaprek. Tako rekoč iz otroštva je stopil med voditelje slovenskih komunistov, osebno občutil najtežje udarce stalinizma in se po povratku domov posvetil raziskovanju zlasti obdobja zgodovine KPJ na Slovenskem, v katerem je sam neposredno sodeloval. Še vedno ves živi za svoje ideale in je poln delovnih načrtov. Ob sedemdesetletnici mu želimo še mnogo uspehov!

Ivan Križnar

BIBLIOGRAFIJA

objavljenih del Franceta Klopčiča

A. Leta 1922—1928*

Leto 1922

1. Pavle, Pismo iz Jugoslavije.
Delo, Trst, št. 136, 22. junija 1922.
2. Ptak, Pismo iz Jugoslavije. Izdajstvo »socialistov«. Pred oživiljenjem delavskega gibanja v Sloveniji.
Delo, Trst, št. 138, 6. julija 1922.
3. Pavle, Pismo iz Jugoslavije. Proces proti poslancu Djakoviću. Pomiloščenje Stejiča. Oblast Wranglovcev. Železničarji in draginja.
Delo, Trst, št. 140, 20. julija 1922.
4. Pavle, Pismo iz Jugoslavije.
Delo, Trst, št. 141, 27. julija 1922.

Leto 1923

5. Pondeljski, Misli o rudarskem štrajku.
Glas svobode, Ljubljana, št. 27 in 28 z dne 18. in 25. oktobra 1923.
6. Pondeljski, Neodvisna delavska stranka Jugoslavije in strokovno gibanje.
Glas svobode, št. 30, 8. novembra 1923.
7. Pondeljski, Nekaj o razrednem proletarskem gibanju v Sloveniji.
Glas svobode, št. 30 in 31 z dne 8. in 15. novembra 1923.

Leto 1924

8. P., Kmetom ob novem letu.
Glas svobode, št. 1, 3. januarja 1924.
9. K., K obletnici razpusta Iskre.
Glas svobode, št. 1, 3. januarja 1924.
10. Pondeljski, Prodiranje tujega kapitala v Jugoslavijo.
Glas svobode, št. 2, 10. januarja 1924.
11. Sa., Nekaj o »kulturnih organizacijah«.
Glas svobode, št. 4, 24. januarja 1924.
12. F. K., Mladinski vestnik. Kongres Zveze delavske mladine Jugoslavije v Beogradu.
Glas svobode, št. 9, 21. februarja 1924.
13. Mladinski vestnik. Razširjenje ZDMJ na Slovenijo.
Glas svobode, št. 11, 6. marca 1924.

* Zaradi politične reakcije v stari Jugoslaviji je le nekaj spisov izšlo z oznako pravega imena in priimka oziroma njunih okrajšav. Večina sestavkov je označena s psevdonimi ali njihoviimi okrajšavami, ki sem jih rabil takrat (Pavle Kovač, Ptak, Pondeljski, Sadar, Tone Geri, Antikloštrov, Kivešlob). Samo pri sedmih sestavkih ni navedbe pisca; v teh primerih se svojega avtorstva spominjam sam ali me je nanj opozoril Dušan Kermavner.

14. K., Vsak obrat mora postati naša trdnjava. Lenin o obratnih celicah. Glas svobode, št. 18—19, 26. aprila 1924.
15. Rudarski mladini
Letak za protifašistični shod rudarske mladine v Trbovljah 25. maja 1924.

Leto 1925

16. Tone Gerl, Dawesov načrt.
Bankarstvo, Zagreb, br. 1, januarja 1925, str. 27—30.
17. K-č, Ali naj volim klerikalni blok? Ljubljanske občinske volitve.
Delavsko-kmetški list (v nadaljnjem DKL), št. 8, 19. februarja 1925.
18. K-č, Rudarjem. Trboveljska družba je kupila Slavensko banko.
DKL, št. 13, 26. marca 1925.
19. France Klopčič, Nadvrednost? Prispevek k slovenski gospodarski terminologiji.
Zapiski Delavsko-kmetške matice. Ljubljana 1925, št. 2, str. 54—58.
20. F. Klopčič, Vzroki neuspehu v volitvah.
Zapiski Delavsko-kmetške matice. Ljubljana 1925, št. 3, str. 109—114.
21. France Klopčič, Trboveljska premogovna družba in Slavenska banka.
Zapiski Delavsko-kmetške matice. Ljubljana 1925, št. 4, str. 163—171.
22. Ptak, Iz delovanja naših celic po obratih.
Mladi boljševik, slovenska izdaja, Zagreb, leto I, št. 1, 20. avgusta 1925, ciklo-stiliran.

Leto 1926

23. F. K. Z., Kristan, Štukelj, Grabnar.
DKL, št. 16, 22. aprila 1926.
24. Generalni štrajk angleškega delavstva [3. do 12. maja 1926]
Brošura, izdajatelj Vukovič, Ljubljana 1926, str. 1—16.
25. France Klopčič, Sassenbach v Ljubljani.
Naprej, št. 20, 15. maja 1926.
26. Nove pregrupacije v delavskem razredu in naša taktika.
Tipkopis razmnožen na šapirografu. Str. 1—20. Vsebuje 25 tez ali poglavij. Izdal Pokrajinski komite KPJ za Slovenijo junija—julija 1926. Poglavji 16 in 17 natisnjeni v Srpu i čekiču št. 6, avgusta 1926, str. 59—60, z naslovom K taktiki komunistične stranke v Sloveniji (v slovenščini).
27. Pondeljski, Dr. Korošec govori...
Enotnost, leto I, št. 1, 20. avgusta 1926.
28. Kč, Za socializacijo premogovnikov. Poglavlje o zmanjševanju proletariata.
Enotnost, št. 3, 16. septembra 1926.
29. Pondeljski, Veliki katastrofi nasproti. Kapitalizem propada.
Enotnost, št. 6, 7. oktobra 1926.
30. O italijanskem imperializmu.
Enotnost, št. 8, 21. oktobra 1926.
31. Pon-, In vendar se sliši naš glas... K dogodkom na ljubljanski univerzi.
Enotnost, št. 11, 18. novembra 1926.

Leto 1927

32. Pondeljski, Zakaj odklanjamo zedinjenje delavskih političnih strank? O manevru oportunističnega tabora proti nam.
Enotnost, št. 1, 6. januarja 1927.
33. Pondeljski, Glejte, to je oportunistem! K tridesetletnici socialne demokracije.
Enotnost, št. 2, 13. januarja 1927.
34. Kmečki shodi
Enotnost, št. 3, 20. januarja 1927.
35. P., Na delo za našo skupino! O volitvah v oblastne skupščine. Delavski glasovi so v splošnem narasli.
Enotnost, št. 4, 27. januarja 1927.
36. Antikloštrov, Kristanovi socialisti...
Enotnost, št. 6, 10. februarja 1927.

37. Antikloštrov, Social[istič]na stranka — liberalni privesek buržoazije.
Enotnost, št. 6, 10. februarja 1927.
38. K-č, Boj demokratom! Fašistovsko krilo buržoazije.
Enotnost, št. 16, 27. aprila 1927.
39. Ali se bo ponovilo leto 1914? (Slika iz rudarskega revirja)
Enotnost, št. 16, 27. aprila 1927.
40. Kivešlob, Zagorje. Volitev župana.
Enotnost, št. 25, 8. julija 1927.
41. France K., »Socialistični« župan kot cestni policaj.
Enotnost, št. 35, 16. septembra 1927.
42. Pon-, Kmetje, tudi vas zadene komercializacija [železnic].
Enotnost, št. 39, 14. oktobra 1927.
43. Kivešlob, Iz Maribora, Oh ti ubogi komunisti.
Enotnost, št. 39, 14. oktobra 1927.

Leto 1928

44. Kivešlob, Spomini na s[odrug]a Vlada, F. Vulča.
Enotnost, št. 10, 9. marca 1928.
45. Kivešlob, Špiritizem v rudarskih revirjih.
Enotnost, št. 31, 3. avgusta 1928.
46. Kiveš, Kaj nas uči steklarski štrajk?
Enotnost, št. 41, 2. novembra 1928.

Leto 1930

47. [Ob soavtorstvu Djura Salaja] Offener Brief der KP Jugoslaviens zum 10. Jahrestag des Plebiszites in Kärnten.
Rote Fahne, Dunaj, 26. julija 1930.

B. Leta 1956—1972**

Leto 1956

48. Nekaj pripomb s konferenc v podjetjih.
Ljudska pravica, 3. in 4. novembra 1956.

Leto 1957

49. Govor na republiški konferenci ZKS v Ljubljani 19. februarja 1957.
Tipkopis, razmnožen za člane CK ZKS, str. 1—4.
50. Uvod [na str. 5—17]
[h knjigi] Iz Leninove dediščine, I. izdaja, CZ Lj. 1957, str. 1—90.
51. Spomini na prva leta SKOJ v Sloveniji.
Radio Ljubljana, 22. aprila 1957; ponovitev za prvi maj 1958.
52. Prve podtalne celice. Spomini na začetek SKOJ v Sloveniji.
Mladina 1957 (22. julija), št. 29.
53. Stiki s slovenskimi delavci. Ob zori delavskega gibanja Hrvaške.
Delavska enotnost, 31. maja 1957.
54. [Ob soavtorstvu z Marjano Draksler in Mirkom Trtnikom] Hiša na Markovem trgu. Iz zgodovine delavskega gibanja (s sliko).
Slovenski poročevalec, 2. junija 1957.
55. Kratak oris zgodovine delavskega gibanja od 1869 do 1914.
Radio Ljubljana, 3. junija 1957.
Delavska enotnost, 21. junija in 5. julija 1957.
56. Župan-komunist v Zagorju.
Slovenski poročevalec, 22. junija 1957.
57. Spomini na Lovra Kuharja.
Prežihov zbornik. (Uredila Marija Boršnik. Ilustriral Janez Vidic. Založba Obzorja, Maribor 1957.)

** Vsi sestavki so objavljeni s pravim imenom in priimkom.

58. Pismo v uredništvo »Novih obzorij« [o izjavi J. Kazianke leta 1930]
Nova obzorja, Maribor 1957, št. 10—11, str. 719—720.
59. Alojz Hočevar. (Nekrolog).
Slovenski poročevalec, 13. avgusta 1957.
60. O »skrivačih v mlinu«. (Spomini na Ravne.)
Koroški fužinar, št. 7—9, 28. avgusta 1957.
61. Odmevi oktobrske revolucije v Sloveniji leta 1917—1920.
Sodobna pota 1957, št. 8, str. 441—446.
62. Kmetje in kmetijstvo v Sovjetski zvezi.
Kmečki glas, 24. in 31. oktobra 1957.
63. Spomini slovenskih udeležencev oktobrske revolucije.
Slovenski poročevalec, 30. oktobra 1957.
64. Revolucionarni val v Sloveniji 1917—1920.
Slovenski poročevalec, 3., 4. in 5. novembra 1957.
65. Odmevi Oktobra v svetu.
Slovenski poročevalec, 6. novembra 1957.
66. Val uporov. Stavke slovenskih rudarjev, vstaja posadke v Judenburgu, kmetje delijo zemljo.
Komunist, 7. novembra 1957.
67. Dokumenti slovenskih udeležencev oktobrske revolucije.
Slovenski poročevalec, 15. novembra 1957.
68. Novi dokumentarni podatki iz sovjetskih arhivov. (O udeležbi Jugoslovanov pri revolucionarnih dogodkih v Rusiji od leta 1917—1920.)
Slovenski poročevalec, 15. in 16. decembra 1957.
69. Razstava »Oktobrska revolucija in delavsko gibanje na Slovenskem 1917 do 1920«.
Kronika 1957, št. 3, str. 155—158.
70. Ko so bili v Štandrežu še fevdalci. [S sliko.]
Soča 1957 (28. decembra 4.) — (I. 1958) št. 94—1.

Leto 1958

71. Lovro Kuhar in dvajseta leta. Misli ob izidu Prežihovega zbornika.
Naši razgledi, št. 3 (146) in 4 (147), 8. in 22. februarja 1958.
72. O reorganizaciji kmetijstva v Sovjetski zvezi.
Ekonomska revija 1958, št. 3, str. 398—405.
73. Drugi kongres SKOJ.
Priročnik 1958, št. 3, str. 201—204.
74. Ob štiridesetletnici Brestlitovskega miru.
Naši razgledi, št. 5 (148) in 6 (149), 8. in 22. marca 1958.
75. Obletnica prvega zbora slovenskih komunistov. (O kongresu dne 11. aprila 1920 v Ljubljani.)
Slovenski poročevalec, 9. aprila 1958.
76. Maja 1924. (O part. konferenci 4. maja 1924.)
Slovenski poročevalec, 22. aprila 1958.
77. Nov podatek. (O Viktorju Koleši.)
Komunist (slovenska izdaja), 10. maja 1958.
78. Ob članku »1928 in ne 1934«. Ob članku Dragana Markovića in Save Kržavca v Komunistu 12. aprila 1958.
Komunist, 10. maja 1958.
79. Pod psevdonomom Dravić...
Slovenski poročevalec, 22. maja 1958.
80. Konferenca KP Slovenije je bila maja l. 1924.
Komunist, 30. maja 1958.
81. Prispevek k zgodovini komunistične partije v dvajsetih letih.
Referat na zborovanju slovenskih zgodovinarjev leta 1957 na Ravnah. Naša sodobnost 1958, št. 4 (str. 357—362), št. 5 (str. 426—467) in št. 6 (str. 543—548).
82. Borba protiv frakcija unutar KP u Sloveniji.
Historijski pregled, Zagreb 1958, br. 2, september, str. 127—129.

83. Roman o mornarski vstaji v Boki Kotorski leta 1918.
Naši razgledi (22. novembra 1958).
O knjigi: :F. X. Fleischhacker: Cattaro.

Leto 1959

84. Ustanovitev komunistične partije v Zagorju.
Kronika 1959, št. 1, str. 1—4.
85. Tiha sahrana u Breznici.
Mladost, Beograd, št. 118, 14. januarja 1959.
86. Dva izmed sedmih. (O J. Mišiču in M. Oreškem.)
Mladina, 19. januarja 1959.
87. Nekaj novih dejstev. Pismo o kongresih SKOJ leta 1922 in 1923.
Komunist (slovenska izdaja), 20. februarja 1959.
88. Proti Orjuni.
Borec, 1959, št. 4.
89. Ustanovitev KP v Sloveniji. Leto dni pozneje.
Tovariš, 19. aprila 1959.
90. Mladinski shod v Trbovljah 25. maja 1924.
Mladina, 25. maja 1959, stran 9.
91. Devet sekretarjev PK SKOJ za Slovenijo pripoveduje: prvi del — o začetkih SKOJ v Sloveniji; pripoveduje France Klopčič.
Mladina, 25. maja 1959, stran 2.
92. Ob 35-letnici oboroženega odpora Orjuni v Trbovljah. Dodatek: Obrambni govor dr. Henrika Tume.
Naši razgledi, št. 10 (177), 30. maja 1959, stran 233.
93. Spomin na 1. junij 1924.
Delo, 31. maja, 1. in 2. junija 1959.
94. Zaprli so pot fašizmu v dvajsetih letih.
Dolenjski list, 4. in 11. junija 1959.
95. Inštitut za zgodovino delavskega gibanja.
Delo, 13. avgusta 1959.
96. Spomini na sekretariat CK SKOJ leta 1925.
Radio Ljubljana, 3. septembra 1959.
97. Spomini na Dragoljuba Milovanovića.
Radio Ljubljana, 22. septembra 1959.
98. Nastanek komunističnega mladinskega gibanja v Sloveniji.
Priročnik za mlade aktiviste LM Slovenije, Ljubljana, št. 8, oktobra 1959, str. 471—476.
99. Več kritičnosti in samostojnosti.
Naši razgledi, št. 20 (187), 31. oktobra 1959, stran 475, TT 22. oktobra 1959
100. Pripombe k III., IV. in V. poglavju Pregleda zgodovine KPJ-ZKJ.
Študije za zgodovinsko komisijo CK ZKJ.
Tipkopis, razmnožen; leta 1959.

Leto 1960

101. Iz revolucionarnega vrenja pred 40 leti.
Delo, 8. januarja 1960.
102. Ob obletnici smrti V. I. Lenina.
Delo, 21. januarja 1960.
103. ... in leta 1921. O listu »Komunist« leta 1921.
Komunist, 26. februarja 1960.
104. Kdo bo koga. Ob 40-letnici KP v Sloveniji.
Naši razgledi, št. 7 (198), 9. aprila 1960, str. 148—149.
105. Lenin in Slovenci.
Naši razgledi, št. 8 (199), 30. aprila 1960, str. 174—175.
106. Ustanovitev in prvi koraki KP v Sloveniji.
Komunist, 6. maja 1960.

107. Jedanaesti april 1920 u Ljubljani.
Zbornik sećanja aktivista »Četrdeset godina«, sv. 1, Beograd 1960 g., str. 64—65 (nadalje Zbornik).
108. Obračun s Orjunašima u Trbovlju.
Zbornik, str. 201—209.
109. Sekretar SKOJ Dragoljub Milovanović.
Zbornik, str. 347—348.
110. Komandant PAČ [Proletarskih akcijskih čet].
Zbornik, str. 348—352.
111. Zimmerwaldska konferenca.
Priročnik »Vodnik skozi čas in družbo«, Mladinska družba, Ljubljana 1960, stran 184 (nadalje Priročnik).
112. Kienthalska konferenca.
Priročnik, stran 184.
113. Vladimir Iljič Uljanov-Lenin.
Priročnik, str. 185—189.
114. Pregled pomembnejših dogodkov v letu 1941.
Prispevki IZDG 1960/I, št. 1, str. 265—294.
Sodelovali: Tone Ferenc, Dare Jeršek, Milica Kacin, France Klopčič, Ivka Križnar, Miroslav Luštek, Julij Simončič.
115. Komunistična internacionala.
Priročnik, str. 195—197.
116. Komunistična partija Sovjetske zveze (KP SZ).
Priročnik, str. 197—201.
117. Boljševizem, menjševizem.
Priročnik, stran 202.
118. Oportunizem.
Priročnik, stran 203.
119. »Levi« komunizem.
Priročnik, stran 203.
120. Trockizem.
Priročnik, stran 204.
121. Stalinizem.
Priročnik, str. 204—206.
122. I. (ustanovni) kongres KPJ od 21. do 23. aprila 1919 v Beogradu.
Priročnik, stran 206.
123. Ustanovitev komunistične partije v Sloveniji.
Priročnik, stran 207.
124. II. kongres KPJ od 20. do 24. jun. 1920 v Vukovaru.
Priročnik, stran 207.
125. III. državna konferenca KPJ jan. 1924 v Beogradu.
Priročnik, stran 208.
126. III. kongres KPJ od 17. do 22. maja 1926 na Dunaju.
Priročnik, stran 209.
127. IV. kongres KPJ novembra 1928 v Dresdenu.
Priročnik, stran 210.
128. Italijanska komunistična partija (prej Komunistična partija Italije).
Priročnik, str. 244—246.
129. Komunistična partija Nemčije.
Priročnik, str. 246—248.
130. Komunistična partija Madžarske, Partija delovnega ljudstva Madžarske, Socialistična delavska partija Madžarske.
Priročnik, str. 248—249.
131. Španska državljanska vojna (1936—1939).
Priročnik, stran 250.
132. Komunistična partija Kitajske (KPK).
Priročnik, str. 251—254.
133. Partija delovnega ljudstva Vietnam (Laodong).
Priročnik, stran 254.

134. Anarhosindikalizem ali sindikalizem.
Priročnik, stran 254.
135. Zolti sindikati.
Priročnik, stran 255.
136. Amsterdamska sindikalna internacionala.
Priročnik, stran 255.
137. Rdeča sindikalna internacionala (Profintern).
Priročnik, stran 256.
138. Svetovna sindikalna federacija.
Priročnik, stran 256.
139. Mednarodno združenje svobodnih sindikatov.
Priročnik, stran 257.
140. Zaton slovenske socialnodemokratske stranke 1919—1920.
Prispevki za zgodovino delavskega gibanja 1960, št. 1, str. 53—101 (nadalje
Prispevki 1960/1).
141. Pismo srbskega socialnodemokratskega prvaka Dragiše Lapčevića iz leta
1917 [Komentar o dokumentu].
Prispevki 1960/1, str. 275—276.
142. K štiridesetletnici generalne stavke aprila 1920 [Komentar k spominom in
dokumentom].
Prispevki 1960/1, stran 278.
143. Največja stavka slovenskih rudarjev. Leto 1923 [Komentar k dokumentom].
Prispevki 1960/1, str. 288—300.
144. Po zagrebških razstavah in muzejih.
Prispevki 1960/1, str. 360—367.
145. Komunistična stranka v Sloveniji po Obznani. Prvo polletje 1921.
Prispevki za zgodovino delavskega gibanja, 1960, št. 2, str. 17—65 (nadalje
Prispevki 1960/2).
146. Pregarjanje Ivana Cankarja leta 1914. Nov, doslej neznan dokument [Ko-
mentar k dokumentu].
Prispevki 1960/2, str. 295—296.
147. Zapiski Pariške komune leta 1871.
Prispevki 1960/2, str. 339—341.
148. Istorija XX. veka. Zbornik Radova. Svezak 1. [Recenzija]
Prispevki 1960/2, str. 369—370.
149. Zelezar, leto VIII, št. 11/12 za november-december 1959, Jesenice [Recenzija].
Prispevki 1960/2, str. 370—371.
150. Železniški vestnik, Ljubljana, leto XIV, št. 3, marec 1960. [Recenzija].
Prispevki 1960/2, stran 371.
151. O pogrebu dr. Antona Breclja. (Iz uredniške pošte.)
Prispevki 1960/2, str. 379—380.
152. Opombe [k razglasom CK KPJ in OF leta 1941].
Prispevki za zgodovino delavskega gibanja, 1961, št. 1—2, stran 5, (nadalje
Prispevki 1961).
153. K razstavi »20 let Slovenskega poročevalca«.
Prispevki 1961, stran 416.
154. Ocena našega Zbornika fotografij v tujini.
Prispevki 1961, str. 417—418.

Leto 1961

155. Diskusija [k referatu M. Mikuža].
Prekmurški Slovenci v zgodovini. Zbornik razprav o posebnih potezah zgo-
dovinskega razvoja Prekmurja, Murska Sobota 1961, str. 31—34 (nadalje
Zbornik Prekmurški Slovenci).
156. Diskusija [k referatu R. Kyovskega].
Zbornik Prekmurški Slovenci, str. 115—116.
157. Jarše. Pokrajinska konferenca KPJ za Slovenijo (24.—25. dec. 1928).
Zbornik Pomniki naše revolucije. Mladinska knjiga, Ljubljana 1961, stran
37 (nadalje Zbornik Pomniki).

158. Ljubljana. KPJ odgovarja šestojanuarski diktaturi.
Zbornik Pomniki, stran 48.
159. Ljubljana. Kolodvor (15. aprila 1920).
Zbornik Pomniki, stran 58.
160. Ljubljana. Komunistična ulična demonstracija (13. nov. 1928).
Zbornik Pomniki, stran 59.
161. Ljubljana. Delavski dom.
Zbornik Pomniki, stran 60.
162. Ljubljana. Ustanovitev komunistične partije v Sloveniji (11. aprila 1920).
Švicarija v Tivoliju.
Zbornik Pomniki, stran 69.
163. Ljubljana. Zaloška cesta (24. aprila 1920).
Zbornik Pomniki, stran 74.
164. Trbovlje. Rudarska stavka (22.—27. avg. 1922).
Zbornik Pomniki, stran 93.
165. Trbovlje. Spopad z Orjuno (1. junija 1924).
Zbornik Pomniki, stran 94.
166. Trbovlje. Rojstni kraj narodnega heroja Tončke Čečeve.
Zbornik Pomniki, stran 95.
167. Trboveljski revirji. Rudarska stavka jeseni 1919.
Zbornik Pomniki, stran 96.
168. Trboveljski revirji. Rudarska stavka 17. dec. 1920—11. jan. 1921.
Zbornik Pomniki, stran 97.
169. Trboveljski revirji. Začetek velike rudarske stavke 20. julija l. 1923.
Zbornik Pomniki, stran 97.
170. Zagorje. Zmaga komunistov na občinskih volitvah l. 1927.
Zbornik Pomniki, stran 104.
171. Marezige.
Zbornik Pomniki, stran 147.
172. Maribor. Vojaški upor julija 1919.
Zbornik, Pomniki, stran 212.
173. Ravne. III. kongres SKOJ leta 1926 v Kefrovem mlinu.
Zbornik Pomniki, stran 229.
174. Murska Sobota. 21. julij 1919: Ustanovitev socialistično-komunistične stranke.
Zbornik Pomniki, stran 240.
175. Pismo uredništvu. Ob recenziji za 1. štev. Prispevkov za zgodovino delavskega gibanja.
Naši razgledi, št. 17 (232), 9. septembra 1961, stran 409.
176. Tovariš Tone Jarc sedemdesetletnik.
Delo, 5. decembra 1961.
177. Ocena našega Zbornika fotografij v tujini.
Prispevki za zgodovino delavskega gibanja, 1961, št. 1—2, str. 417—418.

Leto 1962

178. O nacionalni politiki KP Jugoslavije [v stari Jugoslaviji].
Polemika z J. Marjanovičem in V. Strugarjem.
Naši razgledi, št. 2 (241), 27. januarja 1962, stran 26.
179. O mestu komunistične partije v slovenskem političnem življenju.
Prispevki za zgodovino delavskega gibanja, 1962, št. 1, str. 271—276 (nadalje
Prispevki 1962).
180. [Komentar k pismu R. Golouha] K zatonu socialnodemokratske stranke
1919—1920.
Prispevki 1962, stran 199.
181. [Recenzija] Dr. Sergije Dimitrijevič, Srpski socialisti i ujedinjenje Jugo-
slavije, Arhivski almanah, Beograd 1960, br. 2—3.
Prispevki 1962, str. 327—328.
182. [Recenzija] Istorija XX. veka. Svezak II. Beograd 1961.
Prispevki 1962, str. 328—330.

183. Ob štiridesetletnici »Proletarske mladine«. Komunist, 31. avgusta 1962.
184. Otroške skupine v Sloveniji leta 1922—1924 — predhodnice pionirske organizacije. Komunist, 12. oktobra 1962.

Leto 1963

185. Marcel Žorga osemdesetletnik. Delo, 15. januarja 1963.
186. Uvod [na str. 5—33 h knjigi] iz Leninove dediščine. II. izdaja. CZ, Ljubljana 1963, str. 1—214.
187. [Recenzija] Karel Pichlík, Das Ende der österreichisch-ungarischen Armee. Zgodovinski časopis 1963, str. 288—293.
188. Nekaj misli o noveli »En dan Ivana Denisoviča«. Tovariš, 2. marca 1963.
189. Beseda založbe [in deloma opombe h knjigi] V. I. Lenina, »Levičarstvo«, otroška bolezen komunizma. CZ, Ljubljana 1963.

Leto 1964

190. Spremna prevajalčeva beseda [na str. 219—227] [k slovenskemu prevodu] A. Solženicin, En dan Ivana Denisoviča, I. izdaja. DZS, Ljubljana 1964, str. 1—227.
191. O novih pojavih v sodobnem kapitalizmu. H knjigi Th. Pragerja Gospodarski čudež ali ne? Ekonomska previja, 1964, št. 1, str. 77—85.
192. Jančev Janez. Zasavski vestnik, 28. aprila 1964. Radio Ljubljana, 29. oktobra 1967.
193. Iz kamna kruh. O zadnjem predavanju Ivana Cankarja 1. junija 1918. leta. Jezik in slovstvo, 1964, št. 6, str. 197—199.
194. Biografsko gradivo. Podatki o udeležbi obtožencev prvojunjskega procesa v dogodkih leta 1924 in o njihovi nadaljnji življenjski poti [na str. 195—198]. Prvi junij 1924 v Trbovljah. Stenografski zapisnik kazenske razprave v Celju dne 25., 26. in 27. novembra 1924, druga izdaja. Zavod Borec, Ljubljana 1964, str. 1—198 + 22 ilustr.
195. Prvi maj. Priročni zbornik k proslavi 1. maja, Ljubljana 1964.
196. Branili so svojo domovino. Prvi junij 1924 v Trbovljah. Mladina, 30. maja 1964.
197. H. P. R. [ullmann] o sovjetski književnosti. Sodobnost, 1964, št. 11, str. 1146—1149.
198. Zbornik fotografij iz delavskega gibanja in dejavnosti komunistične partije na Slovenskem 1867—1941. I. knjiga 1. november 1867 — december 1934. Uredniški odbor: Milica Kacin-Wohinz, France Klopčič, Ivan Križnar, Ivka Križnar, Rozalija Lukman, Alenka Nedog, Franček Saje. Inštitut za zgodovino delavskega gibanja in Muzej ljudske revolucije. Ljubljana 1964. Stran 559.

Leto 1965

199. Spominu Eda Jilemnickega. Večer, 2. in 4. februarja 1965.
200. Prvo praznovanje osmega marca na Slovenskem. Komunist (slovenska izdaja), 19. februarja 1965.
201. Osmi marec — mednarodni ženski dan. Brošura Lepo proslavimo dan žena. Pionirski dom. Ljubljana 1965.
202. Jugoslovanski kongres 1870 godine, slovenački liberalizam i drugo. Diskusija između istoričara D. Kermavnera i Zwittera u Zgodovinskom časopisu. Jugoslovanski istorijski časopis, Beograd 1965, br. 2, str. 73—89.

203. Prvi nastop Etbina Kristana za kulturnonarodnostno avtonomijo leta 1898. *Sodobnost* 1965, št. 1—3, str. 201—209.
204. Još o broju komunističkih poslanika izabranih u konstituantu 1920 godine. *Jugoslovenski istoriski časopis*, 1965, br. 3, str. 91—93.
205. Razne ocene slovenske preteklosti. Diskusije med D. Kermavnerjem in F. Zwitterjem. *Naši razgledi*, št. 6 (317), 27. marca 1965, str. 112—113.
206. Rešiti uganko našega stoletja. Po XII. svetovnem kongresu zgodovinarjev na Dunaju. *Naši razgledi*, št. 18 (329), 25. septembra 1965, str. 362—363.
207. Mirko Weinberger. *Zasavski tednik*, 28. aprila 1965.
208. Delavsko gibanje do l. 1930 [na str. 146—148]. Ljubljana. Podobe iz njegove zgodovine. Založil Mestni arhiv, Ljubljana 1965, str. 1—271.
209. Jeseniški zbornik »Jeklo in ljudje«. Delo, 24. julija 1965.
210. Leninovi spisi. Ob peti izdaji zbranih del V. I. Lenina. *Naši razgledi*, št. 21 (332), 6. novembra 1965, stran 428.

Leto 1966

211. Proti abstraktni podobi naše zgodovine. Četrti kongres zgodovinarjev Jugoslavije. *Naši razgledi*, št. 1 (336), 15. januarja 1966, stran 8.
212. Ivan Vuk. *Za Slovenski biografski leksikon*, februar 1966.
213. Dve diskusiji na znanstvenem posvetu o OF v Ljubljani od 28. do 30. aprila 1966. *Prispevki za zgodovino delavskega gibanja*, 1966, št. 1—2, str. 137—140 in 265—267.
214. KPJ pripalo je 1920 godine 59 poslanika, a ne 58. *Jugoslovenski istoriski časopis*, 1966, br. 3—4, str. 123—126.
215. Naučno svetovanje o oslobodilačkom frontu slovenačkog naroda u Ljubljani od 28. do 30. aprila 1966. *Prilozi za istoriju socializma*, 1966, br. 3, str. 429—437.
216. Zgodovinoписje delavskega gibanja. Drugi mednarodni znanstveni posvet o zgodovini delavskega gibanja, Linz, septembra 1966. *Naši razgledi*, št. 20 (355), 22. oktobra 1966, str. 408—409.
217. Tomaž Mor in kmečka republika Poljica v Hrvatskem Primorju. Delo, 5. novembra 1966.
218. G. V. Čičerin, ustvarjalec sovjetske diplomacije. *Primorski dnevnik*, Trst, 8. in 9. novembra 1966.
219. Jože Srebrnič v sovjetski Rusiji leta 1918. Delo, Trst, 11. novembra 1966.
220. Dokument iz Moskve leta 1918, namenjen Narodnemu veću SHS v Zagrebu. *Sodobnost*, 1966, št. 12, str. 1264—1269.

Leto 1967

221. Zgodovinar A. M. Nekrič v svojem delu »22. junij 1941«. *Primorski dnevnik*, Trst, 7. in 8. februarja 1967.
222. Srebrnič Jože. *Slovenski biografski leksikon*, zv. X (nadalje SBL X), Ljubljana 1967, str. 431—432.
223. Sitter Ignac. *SBL X*, stran 321.
224. Cecilij Urban (Biografija) [na str. 223—237] [v knjigi] Cecilij Urban, *Zgodba o Viku*. Prevod iz ruščine. Založba Lipa, Koper 1967, str. 1—245 (nadalje Urban, *Zgodba o Viku*).

225. Bibliografija dela in prevodov Cecilija Urbana [na str. 239—244] Urban, Zgodba o Viku.
226. Prostovoljci-disidenti. Ob 50-letnici disidentskega gibanja v Rusiji. Naši razgledi, št. 9 (368), 13. maja 1967, str. 214—215.
227. Ob petdesetletnici dveh deklaracij za zedinjenje Slovencev, Hrvatov in Srbov. Problemi, št. 53, maj 1967, str. 718—729.
228. Pavel Golia v Rusiji med revolucijo. Sodobnost, 1967, št. 6, str. 620—631.
229. Slovenci v oktobrski revoluciji. Kronika 1967, št. 2, str. 65—69.
230. Nepriobčeni pesnitvi Ivana Vuka. Dialogi, št. 11, stran 570.
231. Diskusija o referatu Hansa Mommsena na III. linški konferenci sept. 1967. Za protokol v izdaji Europa-Verlag, Dunaj.
232. O zgodovinopisju v Jugoslaviji. Referat v N. Ö. Arbeiterkammer na Dunaju 26. septembra 1967. Delno podan v dunajski Volksstimme, 28. septembra 1967.
233. Pismo uredniku [Polemika z B. Š. glede vesoljskih raziskav in našega razumnštva]. Odgovor na glosu V smrt zaradi lune v sodobnosti 1967 št. 6. Sodobnost, 1967, št. 10, str. 1052—1056.
234. Proti abstraktni podobi naše zgodovine. O referatu Vlada Strugarja Ustvaritev socialistične Jugoslavije na IV. kongresu zgodovinarjev Jugoslavije novembra 1965 v Sarajevu. Zgodovinski časopis, 1967, str. 199—202.
235. O narodnostnem vprašanju — delavskem gibanju v AO. Naši razgledi, št. 20 (379), 21. oktobra 1967, str. 68—569.
236. [Recenzija] Muchitsch Max, Die Partisanengruppe Leoben-Donawitz. Časopis za zgodovino in narodopisje, 1967, str. 320—321.
237. Slovenci med oktobrsko revolucijo v Taškentu. Vestnik, Murska Sobota, št. 43, 3. novembra 1967.
238. Lenin, Kristan i Renner o kulturnonacionalnoj avtonomiji. Ciklostiliran referat na naučnom skupu Oktobarska revolucija i narodi Jugoslavije, Beograd-Kotor, oktobra 1967, str. 1—11.
239. Dosežki Sovjetske Zveze. Nekaj podatkov za petdesetletnico. Naši razgledi, št. 21 (380), 4. novembra 1967, str. 598—599.
240. Slovenci med revolucijo in državljansko vojno v Rusiji 1917—21. Referat na znanstvenem posvetovanju ob 50-letnici oktobrske revolucije in 30-letnici prvega kongresa KP Slovenije, Ljubljana, novembra 1967, posvečen temama: a) Okt. revolucija in Slovenci, b) Nacionalno vprašanje v Jugoslaviji v teoriji in praksi KPJ-KPS. Prispevki za zgodovino delavskega gibanja, 1967, št. 1—2, str. 471—480, (nadalje Prispevki 1967).
241. Štiri diskusije [na znanstvenem posvetovanju prav tam]. Prispevki 1967, str. 265—266, 449—453, 462—463 in 499—501.

Leto 1968

242. Oktober in narodi Jugoslavije. Znanstveno posvetovanje v Kotoru. Naši razgledi, št. 2 (385), 27. januarja 1968, str. 38—39.
243. Nekatere hibe našega zgodovinopisja. Zgodovinski časopis, 1968, št. 1—2, str. 107—115.
244. O romanu F. X. Fleischhackerja. Delo, 25. aprila 1968.
245. Ne vsiljujte narodom osrečitve! Zanimarjena Leninova opozorila. Naši razgledi, št. 16 (399), 24. avgusta 1968, stran 468.
246. Zgodovinopisje Druge internacionale. Zapiski s konference v Linzu. Naši razgledi, št. 24 (407), 25. novembra 1968, stran 718.
247. O stavu Lenjina prema partijskim frakcijama. Medjunarodni radnički pokret, Beograd 1968, br. 3, str. 133—138.

Leto 1969

248. Gradivo za bibliografijo slovenskega in srbohrvatskega komunističnega tiska v sovjetski Rusiji v letih 1918—1921.
Prispevki za zgodovino delavskega gibanja, 1968—1969, št. 1—2, str. 1—11.
249. Partijska konferenca decembra 1928 v Ljubljani. Spomini ob 40-letnici.
Komunist (slovenska izdaja), 1. januarja 1969.
250. Velika razmejittev. Študija o nastanku komunistične stranke v Sloveniji aprila 1920 in o njeni dejavnosti od maja do septembra 1920.
Državna založba Slovenije, Ljubljana 1969, str. 279.
251. Uvodna beseda [na str. 5—12]
[h knjigi] A. M. Nekrič, 22. junij 1941. Mladinska knjiga, Ljubljana 1969, str. 1—201.
252. Predgovor [na str. 7—24]
[h knjigi] Ustanovitev. CZ, Ljubljana 1969, str. 1—72 + 1—21.
253. Predgovor, biografski podatki, opombe
[h knjigi] Jugoslovani v Oktobru, zbornik spominov udeležencev oktobrske revolucije in državljanske vojne v Rusiji 1917—1921. Zavod Borec, Ljubljana 1969, str. 1—789.
254. Mednarodne konferencie istoričara radničkog pokreta u Lincu 1965—1968.
Prilozi za istoriju socijalizma, Beograd 1969, sv. 9, str. 429—435.
255. Sodrug Mirko Weinberger. (S sliko.)
TV 15, 5. februarja 1969.
256. Ob 50-letnici ustanovitve KPS-ZKJ; Velika razmejittev. (S sliko)
Večer, 21. marca 1969.
257. Marcel Žorga, Beseda ob krsti.
Naši razgledi, št. 6 (413), 22. marca 1969, stran 165.
258. Ustanovitev Socialistične delavske stranke Jugoslavije (komunistov) aprila 1919.
Komunist, 4. in 11. aprila 1969.
259. Za svobodno in zedinjeno Slovenijo! Pričevanja o letu 1927.
Radio Ljubljana, 6. aprila 1969.
Zbornik občine Grosuplje. Grosuplje 1971, str. 25—34.
260. Prvo pokolenje mladih komunistov...
Radio Ljubljana, 11. maja 1969.
261. Dokumenti, stari 122 let. Prvič objavljeni sklepi ustanovnega kongresa Zveze komunistov v Londonu.
Naši razgledi, št. 15 (422), 1. avgusta 1969, stran 441.
262. Vnaprejšnja stališča. Ob članku v moskovski reviji »Voprosy istorii KPSS«.
Naši razgledi, št. 21 (428), 7. novembra 1969, str. 628—629.
263. Osobenosti stvaranja komunističke partije u Sloveniji.
Referat, ciklostiliran, za posvetovanje ob 50-letnici KPJ-ZKJ v Splitu, oktobra 1969.
264. Buharinovo zadnje pismo. Pretresljiv dokument boljševiškega voditelja iz leta 1936.
Delo, 15. novembra 1969.
265. Zakaj je odpovedala II. internacionala. S V. konference zgodovinarjev delavskega gibanja v Linzu.
Naši razgledi, št. 23 (430), 5. decembra 1969, str. 700—701.
266. Prijatelj iz Slovenije. Na straneh sovjetskega tiska.
Delo, 27. decembra 1969.

Leto 1970

267. Ti in opera.
Radio Ljubljana, rubrika Ti in opera, januarja 1970.
268. Nešarmantna storija. K članku L. Legiše: »Golieva šarmantna storija«
Prostor in čas, 1970, št. 1, str. 52—53.
296. Protivojno stališče slovenske socialnodemokratske stranke leta 1914 in 1915.
Zgodovinski časopis, 1970, zv. 1—2, str. 53—75.

270. Lenin i male nacije.
Ciklostiliran referat za posvetovanje ob 100-letnici rojstva V. I. Lenina, junij 1970, Hercegnovi. Povzetek referata je objavil Radio Beograd aprila 1970.
271. Kitajski satelit. Dogodek za razmišljanje.
Naši razgledi, št. 10 (441), 22. maja 1970, str. 291—292.
272. Lenin med Slovenci.
Rodna gruda, 1970, št. 6, stran 34.
273. Predgovor k slovenski izdaji [na str. 5—11]
[knjige] Ustanovni dokumenti Zveze komunistov iz leta 1847, Cankarjeva založba, Ljubljana 1970, str. 1—111.
274. Lenin in mali narodi.
Sodobnost, 1970, št. 8—9, str. 894—908.
275. Raziskovalci, dogmatiki in preprosteži. [Trinajsti mednarodni kongres zgodovinskih ved v Moskvi avgusta 1970.]
Naši razgledi, št. 20 (451), 23. oktobra 1970, stran 597.
276. Sjećanja na radnički Split 1925 godine.
Zbornik Instituta za historiju radničkog pokreta Dalmacije, Split 1970, br. 1, str. 83—93.
277. Die slowenische Sozialdemokratie und die makedonische Frage vor dem ersten Weltkrieg.
La Macédoine et les Macédoniens dans le Passé, Zbornik znanstvenih del, Skopje 1970, str. 311—326.
278. Rdeči revirji. Zbornik fotografskih dokumentov o življenju in boju delavstva v Trbovljah, Zagorju in Hrastniku v letih 1918—1941. Prvi del 1918 do 1934. Zbornik pripravili: Franc Kralj, Ado Naglav, France Klopčič, Otmar Pečar, Stane Bračko, Barbka Lukman, Fani Mlakar. Trbovlje 1970. Strani 400.

Leto 1971

279. Izobraževalno društvo »Vesna«.
Brošura 50-letnica ustanovitve delavskega prosvetnega društva Vesna Zagorje ob Savi, izdala skupščina občine Zagorje ob Savi 1971.
280. Dr. Milan Lemež.
Delo, 14. januarja 1971.
281. Prevajalčeva spremna beseda [na str. 329—340] in opombe k dokumentom. [k slovenskemu prevodu] A. Solženicin, En dan Gvana Denisoviča. Povesti, črtice, dokumentacija. II. razširjena izdaja, DZS, Ljubljana 1971, str. 1—342.
282. O površnem obravnavanju problemov okoli Maškarade.
Komunist (slovenska izdaja), št. 14, 9. aprila 1971, stran 20.
283. Pozabljeni agresor. O vlogi Japonske pred drugo svetovno vojno.
Delo, 10. julija 1971.
284. Razmišljanja o mesečevih rudninah.
Naši razgledi, št. 14 (469), 30. julija 1971, str. 427—428.
285. [Recenzija] Marjan Britovšek, Anton Fuster in revolucija 1948 v Avstriji.
Archiv für Sozialgeschichte, Band XI, Hannover 1971, str. 600—604.
286. Mar res samo doneča freska? K recenziji Jožeta Snoja ob gostovanju moskovskega gledališča v Ljubljani.
Delo, 9. oktobra 1971.
287. Stopar Viktor.
SBL, XI, stran 492.
288. Štebi Anton.
SBL XI, str. 680—682.
289. Štebi Cirila.
SBL XI, stran 682.
290. Srebrnič Jože.
Enciklopedija Jugoslavije, zv. 8, Zagreb 1971 (nadalje EJ), str. 106—107.
291. Strmecki Maks.
EJ, stran 194.

292. Štebi Anton.
EJ, stran 266.
293. Urban Cecilij (Ludvik Oblak).
EJ, stran 434.
294. Žorga Jaka.
EJ, stran 649.
295. Žorga Marcel.
EJ, stran 649.
296. Diskusija [na temo Die Nation, das Nationale und die Arbeiterklasse als führende Kraft der Nation].
Zbornik Internationale Tagung der Historiker der Arbeiterbewegung. V. Linzer Konferenz 1969. Europa-Verlag, Wien 1971, (Zbornik V. Linzer Konferenz), str. 143—145.
297. Diskusija [na temo Die Haltung der slowenischen Sozialdemokratie am Anfang des ersten Weltkrieges idr.].
Zbornik V. Linzer Konferenz, str. 147—148.
298. Iz pozabe iztrgani Anton Füster. Knjiga dr. Marjana Britovška (založba Obzorja) o pozabljenem Slovcu in kozmopolitu, duhovniku in izobčencu, dejavnem revolucionarnem evropskem demokratu.
Naši razgledi, št. 24 (479), 24. decembra 1971, str. 732—733.
299. Brez resnobe.
Naši razgledi, št. 24 (479), 24. decembra 1971, stran 741.
300. Ob branju spominov Mihe Marinka.
Komunist (slovenska izdaja), 29. decembra 1971, 7. in 14. jan. 1972.

Leto 1972

301. Slovenska delegacija na vukovarskom kongresu.
Ciklostiliran referat za posvetovanje v Vukovaru 22. in 23. junija 1970, objavljen v zborniku Drugi kongres KPJ, Slavonski Brod 1972, str. 205—214.
302. Slovenska socialna demokracija in makedonsko vprašanje med prvo svetovno vojno.
Prispevki, 1971—1972, str. 281—294.
303. Diskusiji [na posvetovanju v Vukovaru junija 1970 k referatu G. Vljčića Kominterni i jugoslovensko pitanje 1919—1921 in k referatom L. Kobse in St. Koprivice-Oštrić].
Zbornik Drugi kongres KPJ, Slavonski Brod 1972; str. 429—432 in 450—452.
304. O prevodih iz ruščine.
Sodobnost, 1972, št. 3, str. 300—312.
305. O dedičih Antona Füstera, Viktorja Adlerja in drugih.
Naši razgledi, št. 4 (483), 25. februarja 1972, str. 105—106.
306. Zanimiva polemika o dediščini.
Naši razgledi, št. 6 (485), 24. marca 1972, stran 170.
307. Ne resnobe, ne logike.
Naši razgledi, št. 9 (488), 12. maja 1972, stran 272.
308. Mali narodi in socializem.
Zgodovinski časopis, 1972, zv. 3—4, str. 383—385.
309. Popačeni Lenin in samoupravljanje.
Teorija in praksa, 1972, št. 5, str. 768—776.
310. O kmečki ureditvi družbe in države.
Komunist (slovenska izdaja), 20. oktobra 1972.
311. Dragotin Gustinčič. Devetdesetletnica.
Naši razgledi, št. 21 (500), 10. novembra 1972, stran 580.
312. Avgust štirinajstega leta. Novi roman Aleksandra Solženicina.
Naši razgledi, št. 23 (502), 8. decembra 1972, stran 639.
313. Moja predvojna srečanja z Jožetom Potrčem.
[v zborniku] Jože Potrč, O socialistični etiki in moralni.
Obzorja, Maribor 1972, str. 452—454.
314. Lističi pozabljene zgodovine.
Prešernov koledar za leto 1973. Ljubljana 1972, str. 141—145.

Dodatek

Prevajalsko delo

Franceta Klopčiča

A. Vajnejši prevodi iz ruščine v slovenščino

1. V. I. Lenin, Karel Marx.
Založba inozemskih delavcev, Moskva 1934.
2. V. I. Lenin, Država in revolucija.
Založba inozemskih delavcev, Moskva 1935.
3. V. I. Lenin, «Levičarstvo», otroška bolezen komunizma.
Založba inozemskih delavcev, Moskva 1936.
4. Vlad. Majakovski, Velika žehta.
Tipkopis za Slovensko narodno gledališče, Ljubljana 1957.
5. Vlad. Majakovski Stenica [verze prevedel Mile Klopčič].
Tipkopis za Slovensko narodno gledališče, Ljubljana 1958.
6. Aleksander Solženicin, En dan Ivana Denisoviča.
Tovariš, 31. decembra 1962 in od 7. januarja do 2. marca 1963.
7. Aleksander Solženicin, En dan Ivana Denisoviča in še dve noveli.
DZS Ljubljana 1964, str. 1—229.
8. Iz Leninove dediščine. Zapiski, članki, in napotki.
Prevedla France Klopčič in Franček Šafar.
Druga, razširjena izdaja, CZ, Ljubljana 1963, str. 1—214.
9. Aleksander Solženicin, En dan Ivana Denisoviča. Povesti, črtice, dokumentacija.
Druga, razširjena izdaja, DZS, Ljubljana 1971, str. 1—342.

B. Iz slovenščine v ruščino

10. Matej Bor, Zvezde so večne.
V tipkopisu za Jugoslovansko avtorsko agencijo, 1963.

C. Iz nemščine v slovenščino

11. Ustanovni dokumenti Zveze komunistov iz leta 1847. (Od junija do septembra 1847.) V izdaji Berta Andréasa, Hamburg 1969.
Cankarjeva založba v Ljubljani 1970, str. 1—110 + faksimile petih originalnih listin.

Opomba: Prevodi posameznih člankov in drugo niso vštet.